

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

AGRICULTURAL UNIVERSITY OF ATHENS

Κοινωνιολογία της Αγροτικής Ανάπτυξης

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»

Ενότητα 3: Δημογραφικές
Αλλαγές, Απασχόληση και
Μετανάστες στην Ύπαιθρο (2/4)
1ΔΩ

Διδάσκων: Χαράλαμπος Κασίμης

Τμήμα: Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μαθησιακοί στόχοι

- Το μάθημα στοχεύει σε μια ολιστική και κριτική προσέγγιση της έννοιας της αγροτικής ανάπτυξης μέσα από τη διδασκαλία βασικών εννοιών και μεθόδων για την κατανόηση μιας κοινωνικά ετερογενούς αγροτικής κοινωνίας. Πλαίσιο αναφοράς αποτελεί η Ελλάδα και οι χώρες της Ε.Ε.

Λέξεις κλειδιά

- Αγροτική κοινωνία, ύπαιθρος, ανάπτυξη, δημογραφία, αγροτική εκμετάλλευση, οικογενειακή γεωργία, φύλο, νέα αγροτικότητα, πολυλειτουργικότητα

Η απασχόληση στη γεωργία και στον αγροτικό χώρο 1/3

- Σε αντίθεση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες η ελληνική γεωργία εξακολουθεί να έχει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της χώρας.
- Έτσι, για το 2007, το ποσοστό της ελληνικής γεωργίας στο ΑΕΠ ανέρχεται σε 2.8% ενώ σε ευρωπαϊκό επίπεδο (ΕΕ-25) διαμορφώνεται στο 1.2%.

Η απασχόληση στη γεωργία και στον αγροτικό χώρο 2/3

- Αντιστοιχούν περίπου 55 στρέμματα ανά εκμετάλλευση ενώ πάνω από το 70% του συνόλου καλλιεργεί κάτω από 50 στρέμματα και το 1% πάνω από 500.
- Το 26% είναι εκμεταλλεύσεις ελαιοκαλλιέργειας, 16% αροτραίες γενικές καλλιέργειες, 13% μικτές καλλιέργειες, 9% μόνιμες καλλιέργειες και 9% εξειδικευμένες με σιτηρά και άλλες εξειδικευμένες καλλιέργειες.
- Το 71% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης βρίσκεται σε χαρακτηρισμένες ως μειονεκτικές περιοχές.

Η απασχόληση στη γεωργία και στον αγροτικό χώρο 3/3

- Η απασχόληση στη γεωργία μειώθηκε από 58.8% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας το 1951 στο 17.0% το 2000 και στο 11% το 2009.
- Παρά ταύτα εξακολουθεί να είναι σε υψηλά ποσοστά συγκριτικά με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες και με το μέσο της Ε.Ε. (25) που ανέρχεται μόλις στο 4.5%.

Η πολυαπασχόληση 1/4

- Η πολυαπασχόληση των αγροτών συνεχίζει να διατηρείται σε υψηλά ποσοστά που αγγίζουν το 30% του συνόλου των αρχηγών διαχέεται όμως και στα «άλλα συμβοηθούμενα μέλη» και κυρίως στις συζύγους, των οποίων η πολυαπασχόληση έχει διπλασιαστεί στη τελευταία δεκαπενταετία.
- Το 18% των αρχηγών είχε ως κύρια δραστηριότητα αυτή εκτός γεωργίας.

Η πολυαπασχόληση 2/4

- Η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι άνδρες στην εύρεση εξω-αγροτικής απασχόλησης και οι αυξημένες δυνατότητες των γυναικών και των άλλων μελών του νοικοκυριού για απασχόληση εκτός της οικογενειακής εκμετάλλευσης (σε πεδινές και παράκτιες περιοχές κυρίως) συνέβαλαν στο διπλασιασμό τόσο της πολυαπασχόλησης τους όσο και της κατά κύριο λόγο εκτός εκμετάλλευσης απασχόλησης σε ποσοστά που ξεπερνούν το 20% του συνόλου αυτών.

Η πολυαπασχόληση 3/4

- Ο συνδυασμός της αγροτικής και της μη αγροτικής εργασίας για το νοικοκυριό, όπως επίσης της οικογενειακής και της μη οικογενειακής εργασίας για την εκμετάλλευση παίζει σημαντικό ρόλο για την επιβίωση της πλειοψηφίας των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων.
- Αυτό προφανώς διαφοροποίησε σημαντικά τις πηγές του οικογενειακού εισοδήματος. Πρόσφατα στοιχεία του ΟΟΣΑ εκτιμούν ότι η συμβολή του εξωαγροτικού εισοδήματος εγγίζει το 40% του συνολικού εισοδήματος του αγροτικού νοικοκυριού.

Η πολυαπασχόληση 4/4

- Μια άλλη διάσταση της πολυαπασχόλησης είναι αυτή που αφορά στους μη κατοίκους της υπαίθρου που ασκούν γεωργική δραστηριότητα.
- Έχει ενδιαφέρον ότι το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα που ζει στις αγροτικές περιοχές μειώθηκε από 80% περίπου στο 75% μεταξύ 1985 και 2002 (ΕΣΥΕ, ΕΕΔ, 1985-2002). Αυτό αποτελεί ενδεικτικό της τάσης διαμόρφωσης μιας νέας κατάστασης στην ελληνική ύπαιθρο, όπου μη κάτοικοι της υπαίθρου δραστηριοποιούνται όλο και περισσότερο στην γεωργία.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

- Ο έλληνας αγρότης είναι σήμερα γερασμένος, κάτοχος μικρής εκμετάλλευσης, συχνά πολυαπασχολούμενος, που παράγει με αυξανόμενο κόστος, σε ένα περιβάλλον μειούμενης στήριξης και αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού.
- Τα παραπάνω προκαλούν έντονες ανασφάλειες που οδηγούν σε αδιέξοδα σε περιόδους οικονομικής κρίσης και πολιτικών περιορισμού της στήριξης από την ΕΕ σε έναν τομέα που παρουσιάζει ευρεία γεωγραφική κατανομή και το ειδικό του βάρος στην οικονομία των τοπικών περιοχών εντός των συνόρων της ΕΕ και εντός της χώρας είναι σημαντικό.

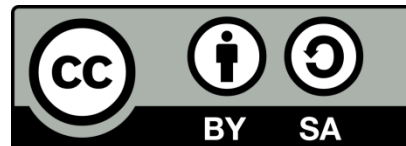
Βιβλιογραφία

- Arnalte E. (2003), Η Αγροτική Προβληματική στη Νότια Ευρώπη: Προσεγγίσεις και Προβληματισμοί, στο Πολύμερος Α. Ν. (επιμ.) *Ανάπτυξη και Μετασχηματισμοί της Υπαίθρου*, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, σελ. 104-129
- Kasimis C. and Papadopoulos A.G. (2001), The De-Agriculturalisation of the Greek Countryside: The Changing Characteristics of an Ongoing Socio-economic Transformation, στο L. Granberg, I. Kovach and H. Tovey (eds), *Europe's Green Ring*, Aldershot, Ashgate, pp. 197-218
- Kasimis C. and Papadopoulos A.G. (2013), Rural Transformations and Family Farming In Contemporary Greece, in: Dionisio Ortiz-Miranda, Ana Moragues-Faus, Eladio Arnalte-Alegre (eds) *Agriculture in Mediterranean Europe: Between Old and New Paradigms (Research in Rural Sociology and Development, Volume 19)*, Emerald Group Publishing Limited, pp. 263 – 293

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

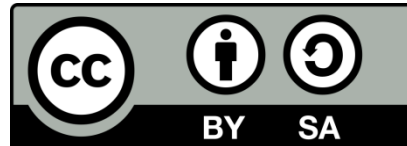
Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 2014. Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Χαράλαμπος Κασίμης. «Κοινωνιολογία της Αγροτικής Ανάπτυξης». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://oceclass.aua.gr/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων, π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Η άδεια αυτή ανήκει στις άδειες που ακολουθούν τις προδιαγραφές του Ορισμού Ανοικτής Γνώσης [2], είναι ανοικτό πολιτιστικό έργο [3] και για το λόγο αυτό αποτελεί ανοικτό περιεχόμενο [4].

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

[2] <http://opendefinition.org/okd/ellinika/>

[3] <http://freedomdefined.org/Definition/EI>

[4] <http://opendefinition.org/buttons/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.